

Іванова Вікторія Миколаївна
*кандидат економічних наук,
докторант кафедри глобальної та національної безпеки
Навчально-наукового інституту
публічного управління та державної служби
Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-291-6-3>

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Публічне управління у сфері економічної безпеки здійснюється відповідно до прийнятих в установленому порядку доктрин, концепцій, стратегій і програм у політичній, економічній, соціальній, екологічній, науково-технологічній, інформаційній та інших сферах з питань забезпечення економічної безпеки, які й визначають цілеспрямованість та основні завдання вказаного виду управління.

Організаційно-функціональна структура системи публічного управління економічною безпекою України може бути представлена як структура, що складається з п'яти ієрархічних рівнів.

Перший – рівень стратегічного управління, представлений такими органами держави як Президент України, РНБО України, Кабінет Міністрів України. На даному рівні визначаються пріоритетні завдання, що мають бути реалізовані в процесі державного управління у сфері економіки, здійснюється загальна координація діяльності органів виконавчої влади щодо забезпечення економічної безпеки.

Другий рівень утворюють органи державного управління в економічній сфері на рівні галузевого та міжгалузевого управління, розгалужена система яких зумовлює наявність досить складних адміністративно-правових зв'язків між центральними органами виконавчої влади та органами міжгалузевої компетенції в економічній сфері.

Третій рівень управління утворюють органи регіонального управління, представлене місцевими державними адміністраціями, територіальними органами окремих центральних державних органів на обласному та районному рівнях.

Четвертий рівень представлений органами місцевого самоврядування, керівними органами підприємств, установ, організацій, які

спеціалізуються на здійсненні функцій управління економічно значущою діяльністю цих організацій та іншими інституціями, що мають відношення до забезпечення економічної безпеки.

П'ятий рівень управління – громадське управління, яке здійснюється громадськими організаціями, діяльність яких має економічне спрямування.

Об'єктами публічного управління у сфері економічної безпеки є: народне господарство, окремі галузі промисловості, сільського господарства, торгівлі та сфери послуг; виробничі об'єднання, підприємства чи їх виробничі підрозділи.

В процесі забезпечення економічної безпеки держави на вказаних ієрархічних рівнях управління здійснюється реалізація таких суспільних функцій:

1) в політичній сфері відбувається визначення напрямів управлінської діяльності, основних принципів, методів та підходів щодо забезпечення економічної безпеки на рівні держави як цілого;

2) в соціальній сфері за допомогою економічних важелів здійснюється реалізація забезпечення прав і свобод кожного громадянина, тобто через систему якісного та кількісного покращення індикаторів економічної безпеки відбувається забезпечення необхідних умов соціалізації людини в суспільстві;

3) в міжнародній сфері – зміцнення співробітництва з іншими державами та міжнародними організаціями, що в тій чи іншій мірі здатні впливати на економічну безпеку держави;

4) в економічній сфері, що є відповідальною за публічне управління економічною безпекою першочерговими функціями держави в процесі управління є визначення загроз економічній безпеці держави, механізмів їх нейтралізації та подолання [1, с. 129].

Нормативними документами, що регламентують діяльність органів державної влади в сфері забезпечення економічної безпеки є Закон України «Про національну безпеку України» [2] та Стратегія національної безпеки України [3]. Проте є ряд і похідних від них документів.

Відповідно до Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України основними сферами, що є складовими забезпечення економічної безпеки є: виробнича, демографічна, енергетична, зовнішньоекономічна, інвестиційно-інноваційна, макроекономічна, продовольча, соціальна, фінансова безпеки [4].

Крім того, на законодавчому рівні затверджено концепції, стратегії і програми, якими визначаються принципи економічного розвитку галузей та окремих регіонів.

В Стратегії економічної безпеки України на період до 2025 року визначаються шляхи досягнення цілей і реалізації пріоритетів національних інтересів у сфері забезпечення економічної безпеки [5].

Відповідно до базових положень Стратегії основними завданнями у сфері забезпечення економічної безпеки є [5]:

- забезпечення стійкості від зовнішніх і внутрішніх викликів та загроз національним економічним інтересам держави та інтересам її громадян;
- збереження та розвиток економічної потужності країни з урахуванням Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року та позицій людиноцентризму;
- гарантування національної економічної незалежності та здатності до захисту національних економічних інтересів, зокрема у високо-технологічній сфері.

Проактивний підхід полягає в тому, щоб дати відповідь на виклики та загрози, що на сьогодні формуються, – загальносвітовий тренд загострення боротьби за ринки, технології, кваліфікованих працівників та фінансові ресурси. Такий підхід має знизити ймовірність реалізації внутрішніх викликів, які перешкоджають виведенню української економіки з депресивного стану, унеможлиблюють її стале і динамічне зростання, підвищують вразливість до загроз. Продовження збройної агресії Російської Федерації проти України, зростання викликів трансатлантичній та європейській єдності є підтвердженням такої боротьби і можуть спричинити не лише ескалацію наявних, але і виникнення нових конфліктів. Саме тому проактивний підхід повинен будуватися на поєднанні як безпекового напрямку, так і напрямку розвитку.

Безпековий напрям у сфері забезпечення економічної безпеки полягає у випередженні розбалансування економіки, підвищенні її стійкості до впливу зовнішніх і внутрішніх викликів та загроз, для виконання чого запроваджується постійний моніторинг економічної стійкості. Такий моніторинг проводиться на основі визначених індикаторів стану економічної безпеки та їх критичних меж (наведені в додатку), вихід за які загрожує розвитком масштабних кризових процесів в економічній сфері.

Напрямок розвитку у сфері забезпечення економічної безпеки полягає у підвищенні конкурентоспроможності національної економіки та

досягненні визначених за основними складовими економічної безпеки цільових орієнтирів (наведені в додатку), що деталізуються конкретними завданнями за основними складовими економічної безпеки.

В Законі України «Про Раду національної безпеки і оборони України» визначено правові засади організації та діяльності Ради національної безпеки і оборони України в галузі економічної безпеки України та створено економічний блок на чолі із Заступником секретаря Ради для розробки антикризових заходів на державному рівні [6].

Крім того, в Україні створено Бюро економічної безпеки, що є центральним органом виконавчої влади, на який покладаються завдання щодо протидії правопорушенням, що посягають на функціонування економіки держави [7]. Діяльність Бюро економічної безпеки України спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України.

Отже, нормативно-правова база забезпечення економічної безпеки України складається з широкого кола нормативних документів, що сприяють розробці та ефективній реалізації державної політики забезпечення економічної безпеки України, тобто формуванню та належному функціонуванню механізмів публічного управління у вказаній сфері.

Література:

1. Чернятевич Я. В. Государственное управление экономической безопасностью. Государственное управление в сфере национальной безопасности: словарь-справочник / под ред. Г. П. Сытника. Киев : НАГУ при Президенте Украины, 2012. С. 129–130.

2. Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018. № 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>.

3. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України «Про Стратегію національної безпеки України»: Указ Президента України від 14.09.2020. № 392/2020. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037>.

4. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України: Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29.10.2013. № 1277. URL: http://cct.com.ua/2013/29.10.2013_1277.htm.

5. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 11 серпня 2021 року «Про Стратегію економічної безпеки України на період до 2025 року»: Указ Президента України від 11.08.2021. № 347/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2021#Text>.

6. Про Раду національної безпеки і оборони України: Закон України від 5.03.1998. № 183/98-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/183/98-%D0%B2%D1%80#Text>.

7. Про Бюро економічної безпеки України: Закон України від 28.01.2021. № 1150-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1150-20#Text>.